

Lucija Glavič

Delavska hranilnica, d. d.,

Ljubljana,

lucija.glavic@dh.si

Žiga Čepar

Univerza na Primorskem,

Fakulteta za management,

ziga.cepar@fm.upr.si

Družbena odgovornost in trajnostni razvoj v slovenskih bankah

Članek obravnava izjemno aktualno problematiko trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti na primeru bančnega sektorja v Sloveniji. Njegov namen je na primeru raziskave slovenskih bank ugotoviti, katere so tiste bistvene vsebine, ki jih naslavljajo banke, ko govorimo o družbeni odgovornosti in trajnostnem razvoju, ter kakšna so pričakovanja deležnikov in družbe do bank glede teh vsebin, ter ta pričakovanja primerjati z dejanskimi aktivnostmi bank. Da bi dosegli namen raziskave ter odgovorili na postavljeno raziskovalno vprašanje, smo preučili relevantno literaturo, povezano z družbeno odgovornostjo ter s trajnostnim razvojem v slovenskih bankah, opravili analizo letnih poročil 12 slovenskih bank ter v okviru raziskave na podlagi polstrukturiranih intervjujev z devetimi predstavniki deležniških skupin bank pridobili primarne podatke, ki smo jih analizirali s pomočjo metode analize vsebine. Ugotovitve raziskave kažejo na določena razhajanja med odnosom bank in pričakovanji njihovih deležnikov na tem področju ter lahko služijo tudi kot pripomoček pri pripravi trajnostnih poročil in strategij bank v bodoče.

Ključne besede: trajnostni razvoj, pomen posameznih vsebin, družbena odgovornost, banke, deležniki bank, Slovenija

Social Responsibility and Sustainable Development in Slovenian Banks

The article addresses the highly relevant issue of sustainable development and corporate social responsibility in the banking sector in Slovenia. Its purpose is to determine which material topics banks address when they talk about social responsibility and sustainable development; what are the expectations of stakeholders and society regarding this content and to compare these expectations with the actual activities of the banks. To achieve the purpose of the research and to answer the research question posed, we studied the relevant literature related to social responsibility and sustainable development in Slovenian banks, conducted an analysis of the annual reports of twelve Slovenian banks, and, within the research based on semi-structured interviews with nine representatives of the bank stakeholder groups, we obtained primary data, which we analysed using a content analysis method. The findings of the research indicate certain discrepancies between the relationship of banks and the expectations of their stakeholders in this area. This can serve as a guideline in the preparation of sustainability reports and strategies of banks in the future.

Keywords: sustainable development, significance of individual topics, corporate social responsibility, banks, bank stakeholders, Slovenia

<https://doi.org/10.26493/1854-4231.20.3-13>

Uvod

Članek obravnava aktualno problematiko trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti na primeru bančnega sektorja v Sloveniji. Namen

raziskave, ki jo predstavljamo v pričujočem članku, je na primeru raziskave slovenskih bank ugotoviti, katere so tiste bistvene vsebine, ki jih naslavljajo banke, ko govorimo o družbeni od-

govornosti in trajnostnem razvoju, ter kakšna so pričakovanja deležnikov in družbe do bank glede teh vsebin, in ta pričakovanja primerjati z dejanskimi aktivnostmi bank. Temeljno raziskovalno vprašanje, ki nas je vodilo skozi raziskavo, se glasi: »Kako banke razumejo svojo družbeno odgovornost in svojo vlogo v trajnostnem razvoju ter kakšna so pričakovanja deležnikov v zvezi s tem?« V časovnem smislu je raziskava omejena na leto 2022, ko večina bank še ni bila zavezana k trajnostnemu poročanju, kar pa se je spremenilo s spremembo Zakona o gospodarskih družbah (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1M) 2024). Glavnina poročanja tako temelji na prostovoljni odločitvi bank. V metodološkem smislu je bil pristop k empirični analizi razdeljen na tri ključne korake: (1) analiza vsebine letnih poročil; (2) analiza polstrukturiranih intervjujev s predstavniki deležniških skupin; (3) primerjalna analiza.

V nadaljevanju članka najprej sledi teoretična opredelitev pojma družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja ter vloge bank v tem kontekstu. Nato prikazemo opis metod zbiranja in obdelave podatkov ter nekatere omejitve raziskave. V jedru članka prikazujemo analizo bistvenosti vsebin, ki jih naslavljaajo banke v povezavi z družbeno odgovornostjo in s trajnostnim razvojem, ter analizo intervjujev z deležniki bank o tem, kako oni ocenjujejo pomembnost posameznih vsebin, nato pa ta osrednji del zaključimo s primerjavo poročanja bank s pričakovanji, ki jih imajo deležniki do bank na področju družbene odgovornosti ter trajnostnega razvoja. Na koncu članka odgovorimo na postavljeno raziskovalno vprašanje, strnemo ključne ugotovitve ter predstavimo možnost njihove uporabe.

Družbena odgovornost in trajnostni razvoj bank

V tem poglavju teoretično opredelimo pojma družbena odgovornost in trajnostni razvoj ter vlogo bank v tem kontekstu.

Pojem družbena odgovornost organizacij

Odgovornost izhaja iz latinskega pojma, ki pomeni odziv na neko stvar in vključuje tako legalno kot moralno odgovornost (Neves Patrão 2015). Čeprav je sprva individualna, se odgovornost v sodobni družbi nanaša tudi na organizacije, ki morajo prevzemati odgovornost za svoje odločitve in njihov vpliv (Slovenski inštitut za standar-

dizacijo b. l.) ter prepoznati svojo vlogo v družbi (Green 1989).

Razprave o družbeni odgovornosti so se začele že v času Adama Smitha, ki je poleg zasebnega interesa priznaval pomen etike v poslovanju (Graafland in Wells, 2021). Po veliki depresiji so nekateri opozorili na vpliv korporacij in vprašanje odgovornosti do družbe (Weiner 1964). Howard R. Bowen je leta 1953 prvi celovito obravnaval poslovno etiko (Sheehy in Farneti 2021). Kasneje pa so avtorji, kot sta Friedman in Freeman (Friedman, 1970), razvili nasprotujoče si teorije: Friedman je poudarjal maksimizacijo dobička kot glavno nalogo podjetij (Carson 1993), medtem ko je Freeman izpostavljala odgovornost do vseh deležnikov (Madrakhimova 2013). Archie B. Carroll (1999) je nato oblikoval piramido družbene odgovornosti, kjer je ekonomska uspešnost temelj, nadgrajena pa je z zakonsko, etično in s filantropsko odgovornostjo (Sheehy in Farneti 2021).

Organizacije vplivajo na družbo in okolje, pri čemer pa prosti trg ne ureja vseh posledic, ki pri tem nastajajo (Mulej in Hrast 2011). Zato je Organizacija za standardizacijo ISO (2010) oblikovala standarde za družbeno odgovornost, ki poudarjajo trajnostni razvoj in etično ravnanje. Družbena odgovornost presega zgolj ekonomske interese in vključuje tudi odgovornost do deležnikov, družbe ter prihodnjih generacij (Štiblar 2018). Najvišjo stopnjo predstavlja etična odgovornost, ki presega zgolj ekonomsko koristnost in temelji na visoki moralni zavesti (Stres 2020).

Trajnostni razvoj

Vprašanje trajnostnega razvoja je globalno vprašanje, osredotočeno na vpliv človeške dejavnosti na okolje in družbo. Cilj trajnostnega razvoja je doseči trajnostnost za družbo kot celoto in planet. Ne ukvarja se le s trajnostnostjo ali z nadaljnjo sposobnostjo preživetja katere koli posebne organizacije (ISO 2010), ampak družbe kot celote. Med prvimi raziskavami o trajnostnosti sta deli *Silent Spring* (Carson 1963) in *Limits to Growth* (Meadows idr., 1972), ki opozarjata na škodljive posledice industrijskega modela proizvodnje (Sheehy in Farneti 2021). Razprava se osredotoča na sposobnost naravnega okolja, da zagotavlja življenje kljub industrijskemu vplivu (Marshall in Toffel 2005).

Z globalnimi okoljskimi gibanji je trajnostnost postala del svetovne agende, ključno vlogo pa je imelo poročilo Svetovne komisije za okolje in razvoj, ki trajnostni razvoj definira kot »raz-

voj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti, ne da bi ogrozil sposobnost prihodnjih generacij, da zadovoljijo svoje potrebe» (World Commission on Environment and Development 1987, 37). Nadaljevanje tega so Razvojni cilji tisočletja in Agenda 2030, ki vključuje 17 ciljev trajnostnega razvoja (United Nations b. l.). Podobno pomemben je Pariški sporazum iz leta 2015, ki se osredotoča na podnebne spremembe. EU je svojo zavezanost izražala s strategijami, kot je Evropski zeleni dogovor (Evropska komisija 2019), ki vključuje politike za prehod v trajnostno družbo.

Družbena odgovornost podjetij se je dolgo obravnavala kot prostovoljna, a škandali, kot sta razlitje nafte Deepwater Horizon, in finančna kriza 2007, so spodbudili zakonodajne spremembe. EU je z Direktivo o nefinančnem poročanju in Direktivo o poročanju o trajnosti naredila korak k pravno zavezujočim ukrepom (Raith 2022). Koncept družbene odgovornosti podjetij se vse bolj prekriva s trajnostnim razvojem in z merili ESG (iz angl. *Environmental, Social, Governance*), ki se osredotočajo na prepoznavanje tveganj in priložnosti v trajnostnem kontekstu (MacNeil in Esser 2021).

Trajnostnost postaja vse obveznejša tudi v finančnem sektorju. EU je leta 2018 sprejela akcijski načrt za financiranje trajnostne rasti, ki usmerja kapitalske tokove v trajnostne naložbe ter opredeljuje merila za zelene finančne produkte (Evropska komisija 2018). Taksonomija EU določa znanstveno utemeljene kriterije za trajnostne dejavnosti, kar prispeva k preglednosti in usmerjanju investicij.

Družbena odgovornost bank in njihova vloga v trajnostnem razvoju

Etika v bančništvu in finančah je postala osrednja tema raziskovanja po finančni krizi leta 2008, saj so banke takrat izgubile ugled in zaupanje javnosti (Tran 2014). Banke temeljijo na zaupanju komitentov, ki jim zaupajo svoj denar, in tistih, ki pričakujejo možnost posojil (Green 1989). Finančni sistem, ki je podvržen kapitalistični težnji po dobičku, pa pogosto vodi v prevzemanje tveganj in manipulacije. Državna regulacija omejuje tveganje propada bank, vendar zaščita megabank po drugi strani zmanjšuje družbeno odgovornost managerjev. Štiblar (2018) zato predlaga zmanjšanje kompleksnosti globalnih bank in spremembo kulture bančnega sektorja. Banke nosijo etično odgovornost do države, komitentov, delničarjev, zaposlenih in širše skupnosti, država nadzoruje banke in varuje interese posameznikov, a

po drugi strani banke istočasno nudijo tehnične storitve državi. Odgovornost bank se kaže tudi v tem, da morajo odgovorno ravnati s prihranki komitentov in etično presoati namene posojil (Green 1989). Delničarji pa pričakujejo pošten donos, ki spet temelji na odgovornem finančnem poslovanju. Ker so zaposleni ključni za etično delovanje bank, morajo biti ustrezno nagrajeni in seznanjeni z etičnimi načeli (Green 1989). Banke nenazadnje vplivajo na skupnost preko investicij v majhna podjetja in družbeno odgovorne projekte. Etične banke namreč ne zasledujejo le dobička, temveč tudi družbene in okoljske cilje (Climet 2018; Kapitanović 2019).

Socialno bančništvo temelji na odgovornosti, transparentnosti in dolgoročni vzdržnosti. Najprepoznavnejše socialne banke v Evropi vključujejo banke Triodos Bank, Banca Etica in Delavsko hranilnico v Sloveniji (Štiblar 2018).

Banke se soočajo z etičnimi tveganji in imajo preko svojih načinov financiranja trajnostnega razvoja pomembno družbeno odgovornost (Climet 2018). Čeprav banke v glavnem nimajo neposrednega vpliva na okolje, so njihov posredni vplivi zaradi financiranja proizvodnih podjetij izjemno pomembni (Business for Social Responsibility b. l.). Neposredni vpliv bank na okolje se kaže morda le pri uporabi in recikliranju elektronskih naprav ter papirja in najemu prostorov (Tran 2014). EU prepoznava ključno vlogo finančnega sistema pri trajnostnem razvoju in za ta namen zahteva zanesljivo zakonodajo ter jasne usmeritve za podjetja (Direktiva (EU) 2022/2464 2022). Akcijski načrt o financiranju trajnostne rasti predvideva preusmeritev kapitalskih tokov k trajnostnim naložbam ter vzpostavitev enotnega klasifikacijskega sistema (Evropska komisija 2019). Evropska taksonomija zato določa, da trajnostna naložba znatno prispeva k okoljskim ciljem, ne škoduje bistveno drugim ciljem in upošteva minimalne standarde upravljanja. Uredba SFDR (The Sustainable Finance Disclosure Regulation) določa tri vrste finančnih produktov: tiste, ki obvladujejo tveganja, skladno z merili ESG usmerjene produkte ter izključno trajnostne naložbe (Evropska komisija 2019). Poročanje o trajnosti je za banke pomembno zaradi informacij o trajnostnih aktivnostih podjetij in lastne obveznosti poročanja (Direktiva (EU) 2022/2464). V EU je poročanje o trajnosti obvezno za večje družbe od leta 2017, danes pa je zaradi Direktive o poročanju podjetij o trajnosti (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) to še bolj razširjeno in zah-

Preglednica 1 Seznam analiziranih bank in obseg delovanja glede na število zaposlenih

Naziv banke ali hranilnice	Št. zaposlenih
1. Addiko Bank, d. d.	314
2. Banka Intesa Sanpaolo, d. d.	681
3. Banka Sparkasse, d. d.	277
4. Deželna banka Slovenije, d. d.	349
5. Gorenjska banka, d.,d., Kranj	414
6. Nova kreditna banka Maribor, d. d.	1767
7. Nova Ljubljanska banka, d. d., Ljubljana	8228
8. SID – Slovenska izvozna in razvojna banka, d. d., Ljubljana	221
9. Banka SKB, d. d., Ljubljana	925
10. UniCredit Banka Slovenija d.d.	550
11. Delavska hranilnica, d. d., Ljubljana	346
12. Primorska hranilnica Vipava, d. d.	56

tevnjše (Evropska komisija 2021). Finančni trg se usmerja v stabilnost sistema, enoten jezik za trajnostno financiranje, trajnostne naložbe, svetovanje, bonitetne zahteve, preglednost poročanja in pripravo zelenih obveznic (Evropska komisija 2018).

Metodologija

V tem poglavju prikažemo opis metod zbiranja in obdelave podatkov ter nekatere omejitve raziskave. Da bi dosegli namen raziskave ter poiskali odgovor na raziskovalno vprašanje »Kako banke razumejo svojo družbeno odgovornost in svojo vlogo v trajnostnem razvoju in kakšna so pričakovanja deležnikov v zvezi s tem?«, smo analizo in z njo povezane metode razdelili na tri ključne korake:

- 1) analiza vsebine letnih poročil;
- 2) analiza polstrukturiranih intervjujev s predstavniki deležniških skupin;
- 3) primerjalna analiza pomembnosti vsebin.

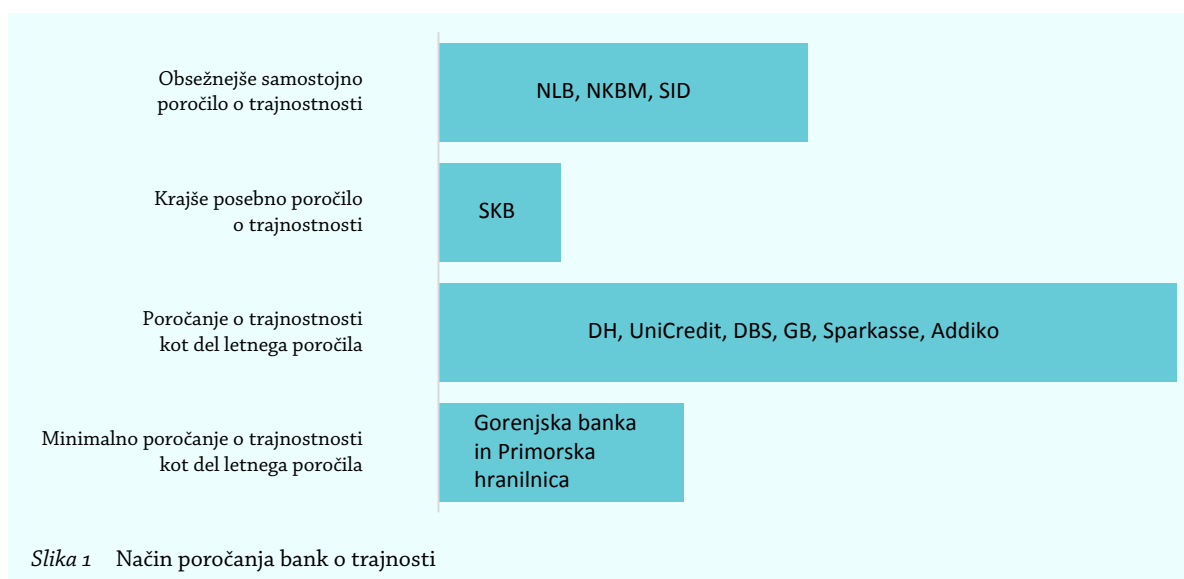
Prvi korak vsebuje analizo vsebine javno dostopnih letnih poslovnih poročil 12 bank in hranilnic (preglednica 1), s čimer analiziramo pomembnost vsebin trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti ključnih slovenskih bank. Analiza vsebin trajnostnega razvoja, ki jih imajo slovenske banke za bistvene, je bila narejena na podlagi javno dostopnih letnih poslovnih poročil bank in tudi trajnostnih poročil, v kolikor so bila le-ta objavljena samostojno. Analizirana so bila poročila za poročevalsko leto 2022, le pri SID banki in NLB se je upoštevalo tudi poročilo o trajnostnosti za leto 2021, saj za leto 2022 poročilo takrat še ni bilo izdano. V analizo

je bilo zajetih 12 bank oz. hranilnic, ki imajo po Zakonu o bančništvu dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih, vzajemno priznanih in dodatnih finančnih storitev.¹ Izvzeta je le Hranilnica LON, saj ni imela javno dostopnega poročila. Nekatere banke in hranilnice imajo sedež v Sloveniji, določene, kot je npr. banka UniCredit, pa so del večjih skupin, ki imajo sedeže v tujini. Večina bank je usmerjena v slovenski trg, določene banke pa (preko svojih poslovalnic) delujejo tudi mednarodno, to je npr. Nova Ljubljanska banka, d. d.

V drugem koraku izvedemo polstrukturirane intervjuje z devetimi predstavniki deležniških skupin bank, ki so navedene v preglednici 3, in tako pridobimo primarne podatke. Intervjuji so bili zasnovani tako, da smo imeli nekaj vnaprej pripravljenih odprtih vprašanj, s katerimi smo lahko začeli pogovore. Po pridobitvi odgovorov na ta vprašanja pa smo v naravnem teku pogovora lahko postavili še nekaj dodatnih vprašanj. Bili smo pazljivi, da z vprašanji ne bi vplivali na pridobljene odgovore. S pomočjo metode analize vsebine analiziramo njihova stališča ter pričakovanja glede delovanja slovenskih bank z vidika družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja ter analiziramo pomembnost posameznih sestavin z vidika pričakovanih deležnikov.

V tretjem koraku smo izvedli primerjalno analizo pomembnosti vsebin. Primerjali smo pomembne vsebine, kot so bile prepoznane s strani

¹ Do njih smo prišli s pomočjo registra bank na spletni strani Banke Slovenije: <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/subjekti-nadzora/banke-v-sloveniji>.

bank, z vsebinami, ki jih kot pomembne prepoznajo njihovi deležniki. Posamezne kategorije vsebin trajnostnosti so bile v prvi vrsti določene na podlagi GRI-standardov (Global Reporting Initiative) trajnostnega poročanja,² nadalje pa zaradi specifičnosti bančnega sektorja razširjene tudi na podlagi ponavljajočih se vsebin v letnih poročilih ter vsebin, izpostavljenih s strani deležnikov.

Pri analizi smo si pomagali z enostavnimi opisnimi statistikami. Omejitve raziskave so povezane s pomanjkanjem prakse in zakonodaje na tem področju. Slednja se je namreč v času raziskave šele vzpostavljala. V krajevnem smislu je bila raziskava omejena na Slovenijo in v časovnem smislu na leto 2022, ko, kot rečeno, večina bank še ni bila zavezana k trajnostnemu poročanju, kar se je spremenilo s spremembo Zakona o gospodarskih družbah. Glavnina poročanja tako temelji na prostovoljni odločitvi bank. Nadalje se v času po raziskavi banka NKBM preimenuje v OTP banko, banka SKB pa se pripoji OTP banki. V predmetnem smislu je raziskava omejena predvsem na obravnavo teme družbene odgovornosti ter trajnostnega razvoja v slovenskih bankah in ne tudi v drugih sektorjih. Ker gre za raziskavo na primeru izbrane panoge, je treba tudi možnost širšega (ne)posploševanja rezultatov raziskave razumeti v tem kontekstu.

Rezultati raziskave vloge bank pri družbeni odgovornosti ter trajnostnem razvoju

V tem razdelku na podlagi letnih poročil prikazujemo analizo bistvenosti vsebin, ki jih naslavlja

banke v povezavi z družbeno odgovornostjo in s trajnostnim razvojem. Sledi prikaz analize intervjujev z deležniki iz bank o tem, kako oni ocenjujejo pomembnost posameznih vsebin s tega področja, ter v zadnjem delu primerjava poročanja bank s pričakovanji, ki jih imajo deležniki do bank na področju družbene odgovornosti ter trajnostnega razvoja.

Bistvene vsebine, ki jih naslavlja ***banke v povezavi z družbeno odgovornostjo in s trajnostnim razvojem***

Vse banke – razen dveh, ki v svojem letnem poročilu razkrivata precej skope informacije glede uspešnosti na področju trajnostnega razvoja in upravljanja z njim – bolj ali manj natančno in obsežno poročajo o analiziranih vsebinah. Pri tem še posebej izstopajo banke, ki izdajajo samostojno poročilo o trajnosti, kot so NLB, NKBM in SID banka, a tudi banke, ki vključujejo trajnostne vsebine v poslovno poročilo, lahko izkazujejo posebno natančnost v poročanju, npr. UniCredit Bank in tudi Deželna banka Slovenije. Način in obseg poročanja bank in hranilnic se med njimi razlikuje in je razviden iz slike 1.

Opazna je tudi jasna povezava med obsegom in kakovostjo poročil v povezavi z uporabo smernic ali standardov na področju trajnostnega poročanja. Preglednica 2 prikazuje uporabo standardov ter smernic v posameznih bankah.

Opazamo, da je NLB tista banka, ki sledi največjemu številu zahtev, standardov, smernic in okvirov na področju trajnostnega razvoja, ki so na razpolago na mednarodni ravni in tudi v Sloveniji.

V analizi letnih poročil slovenskih bank na

² Glej <https://www.globalreporting.org/standards/>.

Preglednica 2 Banke in uporaba standardov ter smernic

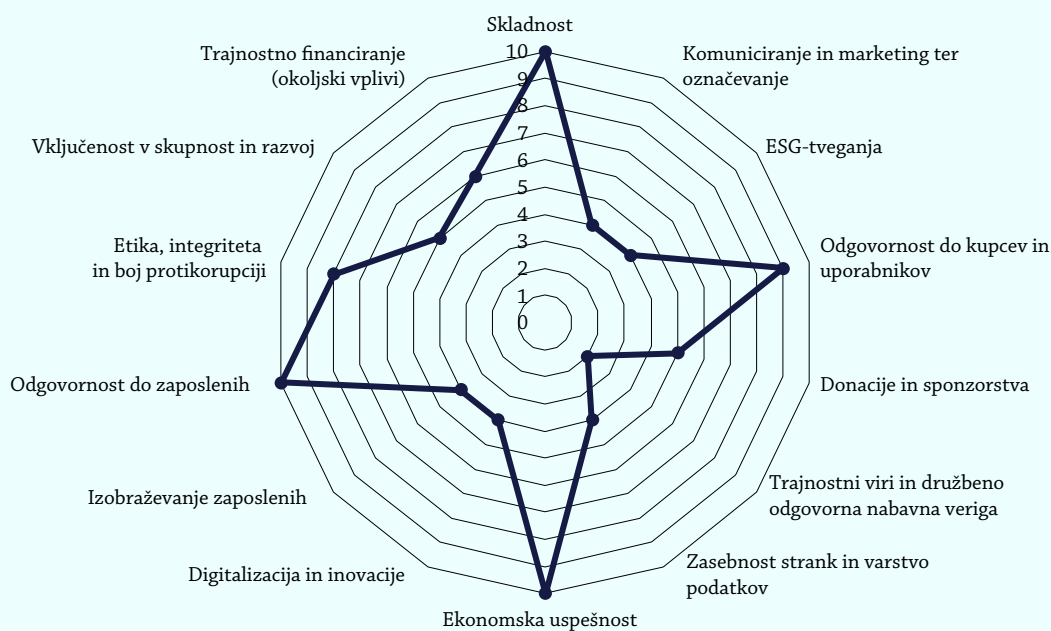
	EU-regulativa	GRI	SASB	SDG-cilji	UNPRB	TCFD	CER	CDOD in DPP
NLB	X	X	X	X	X	X	X	X
NKBM	X	X				X	X	X
SID	X			X				
ISB	X						X	
GB				X				X
SKB	X							
DH				X				
DB	X							
ADDIKO								
SPARKASSE								
UNICREDIT								
PH								

področju trajnostnega razvoja smo posebno pozornost namenili določitvi bistvenih vsebin, ki jih banke prepoznavajo kot pomembne, da jih naslovijo ter o njih poročajo. Od 14 bank in hranilnic sta le dve poročali o postopku določitve bistvenih vsebin, to sta NLB in NKBM. Razlog je po vsej verjetnosti v tem, da sta tudi edini, ki za poročanje uporabljata standarde za poročanje o vplivih na trajnost, in sicer GRI-standarde.

V sliki 2 je predstavljen seznam najpogostejše poročanih vsebin slovenskih bank na področju trajnostnega razvoja. Najpogostejše so poročane

vsebine glede skladnosti, odgovornosti do zaposlenih, etike, integritete in preprečevanja korupcije, odgovornosti do kupcev in uporabnikov, ekonomske uspešnosti ter tudi trajnostnega financiranja, donacij in sponzorstev.

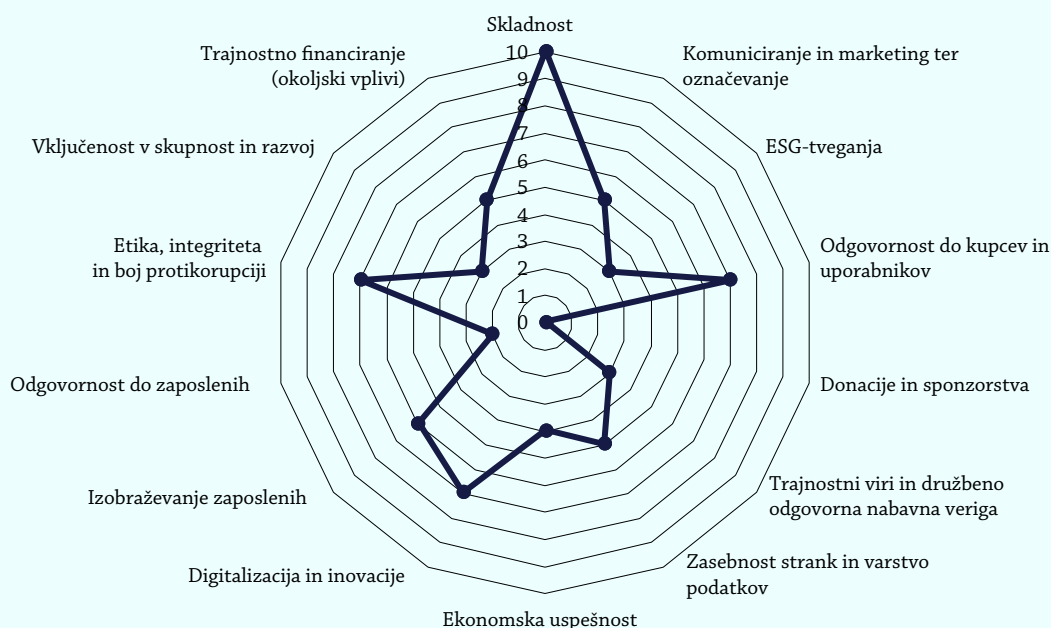
Banke sicer poročajo tudi o številnih drugih vsebinah, ki se med seboj tako ali drugače prepletajo. Poleg zgoraj naštetih tudi npr. o podnebnih spremembah, rabi energije, onesnaževanju in krožni ekonomiji, organizacijski kulturi, raznolikosti, spoštovanju človekovih pravic, finančnem poimenovanju, odgovornosti do dobaviteljev in

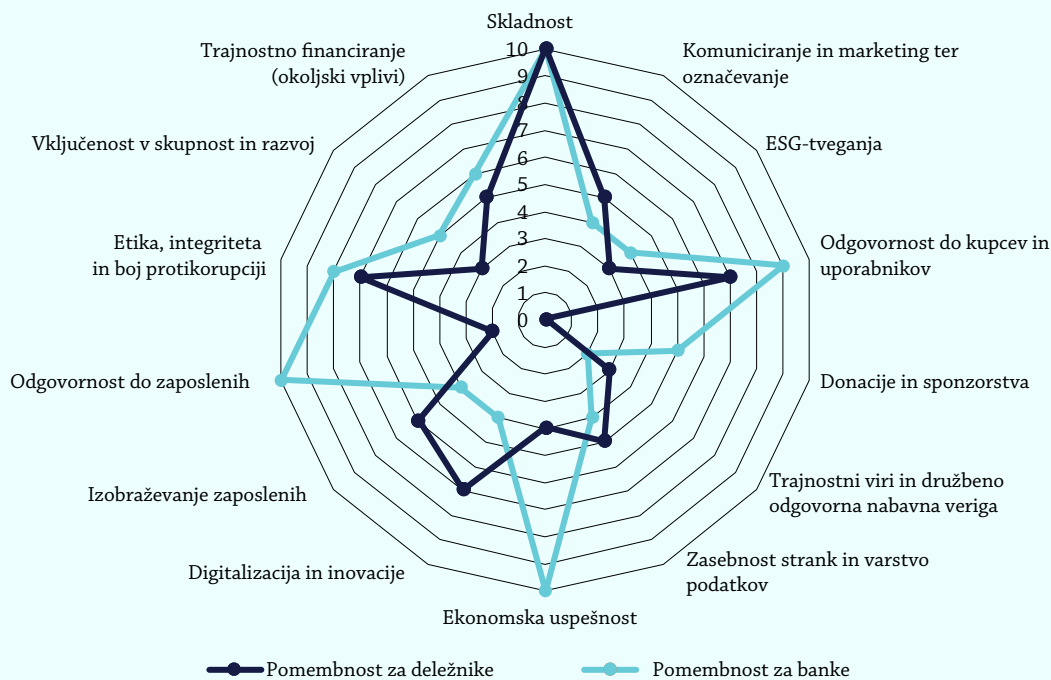
Slika 2 Pomembnost različnih vsebin trajnostnega razvoja za banke

Preglednica 3 Prepoznane pomembne vsebine s strani deležnikov bank

Vrsta deležnikov	Predstavnik deležnika ali predstavniška organizacija v Sloveniji	Prepoznane pomembne vsebine
Zaposleni	Sindikat bančništva Slovenije (v nadaljevanju SBS)	Etika in integriteta, skladnost, ekonomska uspešnost, digitalizacija in inovacije, odgovornost do zaposlenih, izobraževanje in napredovanje
Stranke – fizične osebe	Zveza potrošnikov Slovenije (v nadaljevanju ZPS)	Skladnost, digitalizacija in inovacije, odgovornost do kupcev in uporabnikov, zasebnost strank in varstvo podatkov, komuniciranje in marketing
Stranke – pravne osebe	Gospodarska zbornica Slovenije (v nadaljevanju GZS)	Skladnost, digitalizacija in inovacije, izobraževanje in napredovanje, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), odgovornost do kupcev in uporabnikov, zasebnost strank in varstvo podatkov, trajnostni viri in družbeno odgovorna nabavna veriga
Dobavitelji in poslovni partnerji	Združenje bank Slovenije (v nadaljevanju ZBS)	Etika in integriteta, skladnost, ESG-tveganja, ekonomska uspešnost, digitalizacija in inovacije, izobraževanje in napredovanje, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), odgovornost do kupcev in uporabnikov, zasebnost strank in varstvo podatkov
Regulatorni organi	Banka Slovenije	Etika in integriteta, skladnost, ESG-tveganja, trajnostno investiranje, ekonomska uspešnost, digitalizacija in inovacije
Strokovne javnosti, nevladne organizacije in civilna družba	Etri skupnost (interes na področju civilne družbe, socialnega podjetništva in skupnosti)	Etika in integriteta, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), izobraževanje in napredovanje, odgovornost do kupcev in uporabnikov, vključenost v skupnost in razvoj
Lokalna skupnost	Skupnost občin Slovenije	Vključenost v skupnost in razvoj
Okolje	Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj	Skladnost, trajnostno financiranje (okoljski vplivi), komuniciranje in marketing, trajnostni viri in družbeno odgovorna nabavna veriga
Upravljanje	Transparency International	Etika in integriteta, skladnost

Slika 3 Pomembnost različnih vsebin trajnostnega razvoja za deležnike bank

Slika 4 Primerjava pomembnosti identificiranih vsebin med bankami in deležniki

še bi lahko naštevali.

Analiza pogledov in pričakovanj deležnikov bank

Najprej smo identificirali glavne deležnike slovenskih bank ter njihove predstavniške organizacije. Potem smo izbrali predstavniške organizacije ter z njimi opravili intervju glede njihovih pričakovanj in interesov do slovenskih bank. Vseh predstavnikov deležniških skupin nismo uspeli vključiti v proces, zato smo interes pomembnega deležnika, kot je Banka Slovenije kot predstavnik regulatornega organa, preverili preko analize njihove spletne strani, letnega poročila ter drugih poročil, povezanih z delovanjem bank, z osredotočenostjo na trajnostnem razvoju. Katere vsebine so bile prepoznane kot pomembne s strani posameznih deležnikov, je razvidno v preglednici 3.

Če vse prepoznane pomembne vsebine s strani deležnikov združimo, opazimo, da so najpogostejše prepoznane pomembne vsebine skladnost poslovanja, odgovornost do kupcev in uporabnikov, etika, integriteta in boj proti korupciji, digitalizacija in inovacije pa tudi zasebnost strank in varstvo podatkov ter izobraževanje zaposlenih. Katere vsebine so deležniki najpogostejše prepoznali kot pomembne, je razvidno iz slike 3.

Primerjava pomembnosti vsebin med bankami in njihovimi deležniki

V nadaljevanju smo pripravili primerjavo ocen vsebin trajnostnega razvoja, ki so pomembne za banke na eni strani ter njihove deležnike na drugi strani (slika 4).

Ugotavljamo, da so za deležnike in banke podobno pomembne vsebine skladnost, odgovornost do kupcev in uporabnikov, etika, integriteta in boj proti korupciji ter trajnostno financiranje.

Če si podrobneje ogledamo posamezne vsebine, kjer so si banke in deležniki enotni, lahko ugotovimo naslednje. *Skladnost* z zakonodajo ter zahtevami regulatorjev je nekaj, kar je osnova za delovanje bank. Banke skladnost razumejo in prepoznavajo kot nekaj, kar je predpogoj za vse nadaljnje delo. Najpogostejše je to tudi vsebina, kjer so banke pod stalnim nadzorom regulatorja, kot je Banka Slovenije, prav tako so različne zakonske ali druge zahteve najpogostejša tema, ki se obravnava v delovnih skupinah Združenja bank Slovenije. Tudi s strani drugih deležnikov je bila kot pomembna vsebina omenjena prav skladnost. Deležniške organizacije kot so Umanotera, GZS in tudi ZPS, lahko preko zastopanja svojih interesov sooblikujejo zakonodajo, ki v nadaljevanju velja tudi za banke. Takšne organizacije pričakujejo, da banke ali druge organizacije to zakonodajo tudi spoštujejo in jo pravilno implementirajo. Trajnostni razvoj ter zahteve z

zvezi z njim so tipičen primer, ko je zakonodaja na tem področju nastala tudi zaradi pritiskov in pobud civilne družbe. Drug podoben primer so pritožbe, ki jih s strani potrošnikov prejema organizacija, kot je ZPS. Ta lahko ozavešča, lahko pa se v primeru utemeljenosti na podlagi Zakona o varstvu potrošnikov odloči tudi za tožbo. To se je nedavno zgodilo v zvezi z negativnim euriborjem, kjer je bilo sporno to, da so imele določene banke v pogodbah sporno pogodbeno določilo (t. i. ničelna klavzula), s katero so določile, da se v primeru, če postane euribor negativen, obračuna v vrednosti 0, in si tako v svojo korist omejile gibanje pogodbenne obrestne mere navzdol. Prav tako je bilo sporno tudi to, da se strankam v primeru, da so prej poplačale kredit, ni vrnil delni skupen strošek kredita. V obeh primerih se vpliv na deležnika ni upošteval, prepoznavanje potreb in pričakovanih deležnikov pa bi lahko zmanjšalo tveganje neskladnosti z zakonodajo.

Nadalje se kot enako pomembna vsebina pojavlja *odgovornost do kupcev in uporabnikov*. Banke v zvezi s tem najpogosteje poročajo o številu komitentov tako na področju fizičnih kot pravnih oseb. Zanje je zelo pomembno zadovoljstvo kupcev in tudi storitev za kupce. Banke omenjajo tudi razvejanost poslovalnic in različne kanale poslovanja, v zadnjih letih torej tudi storitve s pomočjo digitalnih rešitev. Pogosto so to tudi vsebine, ki so omenjane s strani deležnikov. Deležniki banko vidijo kot institucijo, ki izvaja podporno storitev za prebivalstvo in gospodarstvo. Želijo si, da bi banka imela stik npr. z gospodarstvom ter tudi razumela njihove potrebe. S strani bank pričakujejo visoko raven transparentnosti, poštenosti pri trženju in sklepanju pogodb ter digitalizirane, varne rešitve.

Kot pomembne vsebine tako za banke kakor tudi za deležnike se pojavijo tudi *etika, integriteta in boj proti korupciji ter trajnostno financiranje*. Prva vsebina je tista, ki je že iz strokovne literature in tudi vprašanja skladnosti nedvoumno del bančništva že od njegovega nastanka. Na drugi strani pa je glede na letna poročila bank ter tudi opažanja deležnikov trajnostno financiranje nekaj, kar je novo in kar je v zadnjem letu v dobršni meri padlo prav na ramena bank.

Med poročanjem bank in izraženih pričakovanih deležnikov glede pomena posameznih vsebin pa opazamo tudi *nekaj razlik*. Deležniki od bank pričakujejo več aktivnosti na področju digitalizacije, inovacij in tudi varnosti ter zasebnosti podatkov. Močno jih skrbi usposobljenost zaposlenih na bankah, povezana z zahtevami po

novih znanjih na področju trajnostnega razvoja. Skrbi jih, na kakšen način bodo zaposleni na banki ocenjevali, kaj je trajnostno in kaj ne, ter predvsem, ali bo to ocenjevanje pravično in zadosti celovito. Nadalje banke zelo pogosto poročajo o odgovornosti do zaposlenih predvsem z vidika zadovoljstva na delovnem mestu in tudi o podpori talentom ter torej o vsebinah, ki s strani deležnikov niso bile prepoznane kot najpomembnejše. Večje razhajanje je tudi, kar se tiče pričakovanja glede ekonomske uspešnosti in tudi glede poročanja bank o donacijah ter sponzorstvih. Banke namreč pogosto poročajo prav o slednjem, kar se pri nekaterih tudi razume kot del trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti, a s strani deležnikov ta vsebina ni bila prepoznana kot relevantna.

Sklep

Odgovor na raziskovalno vprašanje »Kako banke razumejo svojo družbeno odgovornost in svojo vlogo v trajnostnem razvoju in kakšna so pričakovanja deležnikov v zvezi s tem?« lahko strnemo v ključnih ugotovitvah, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

Banke v času opravljanja raziskave o trajnostnem razvoju poročajo na različnih kakovostnih ravneh. Le dve celovito obravnavata ključne vsebine, čeprav vse družbeno odgovornost vsaj omenijo. Tiste, ki sledijo standardom poročanja, bolje naslavlajo pomembne trajnostne teme. Najpogosteje poročajo o skladnosti, etiki, preprečevanju korupcije, odgovornosti do kupcev in trajnostnem financiranju. NLB in NKBM kot ključne teme izpostavljata digitalizacijo, upravljanje tveganj in trajnostno financiranje.

Analiza deležnikov je pokazala, da so si slednji in banke enotni glede pomena skladnosti, etike in trajnostnega financiranja, razlikujejo pa se glede digitalizacije, inovacij in zaposlovanja. Banke poudarjajo zadovoljstvo zaposlenih, deležnike pa bolj zanima njihova usposobljenost. Prav tako banke pogosto poročajo o donacijah, kar za deležnike ni ključna trajnostna tema.

Čeprav nekatere banke intenzivno vključujejo trajnostne smernice in ESG-poročila, druge ostajajo zadržane. Deležniki, zlasti regulatorji in nevladne organizacije, pričakujejo jasnejšo usmeritev bank v trajnostne aktivnosti. Boljše sodelovanje z deležniki bi bankam pomagalo pri upravljanju tveganj in pripravi na nove regulative. Čeprav banke prepoznavajo svojo vlogo pri trajnostnem razvoju, so njihova poročila pogosto obsežna in premalo osredotočena na bistvene

vsebine.

Krajevno je raziskava omejena na Slovenijo, v časovnem smislu na leto 2022 ter v predmetnem smislu predvsem na obravnavo teme družbene odgovornosti ter trajnostnega razvoja v slovenskih bankah in ne tudi v drugih sektorjih. Gre za raziskavo na primeru izbrane panoge, možnost širšega posploševanja rezultatov je zato omejena. Stališče soavtorice pričujočega prispevka Lucije Glavič ni nujno tudi stališče organizacije, v kateri je zaposlena.

Rezultati raziskave lahko pomagajo pri implementaciji trajnostnega razvoja v poslovanje podjetij v bančnem sektorju ter pri razumevanju njihovega odnosa do okolja in družbe. Od časa, ko se je izvajala raziskava, in do danes smo bili priča eksponentnemu porastu regulative ter prakse na tem področju, kar odpira širok prostor za nadaljnje raziskovanje in prakso na tem področju. Omenimo lahko npr. direktivo glede poročanja o trajnosti ter razvoj evropskih ESRS-standardov (European Sustainability Reporting Standards – ESRS) poročanja o trajnosti, ki še dodatno podkrepijo pomen razumevanja pričakovanj ter potreb deležnikov, kar nadalje širi okvir za prepoznavanje pomembnih področij ter izpostavlja specifičnost posameznih panog (Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/2772 2023). Nadalje regulativa, povezana s trajnostnim financiranjem in z upravljanjem okoljskih ter socialnih vprašanj, finančni sektor spodbuja k financiranju zelenih in čistih tehnologij ter drugih ciljev, ki spodbujajo odpornost in trajnost (Uredba (EU) 2024/1623 2024). Razvoj se sicer v letu 2025 zaradi geopolitičnih razmer deloma omejuje (European Commission 2025), a nikakor ne ustavlja. Nujnost osredotočenosti le na pomembne vsebine – na vsebine, ki imajo vpliv na deležnike – ter pravočasno prilagajanje na spreminjajoča se pričakovanja deležnikov bosta v prihodnosti še pomembnejša.

Literatura

- Bowen, H. R. 1953. *Social Responsibilities of the Businessman*. Harper & Row.
- Carroll, A. B. 1999. »Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct.« *Business & Society* 38 (3): 268–295.
- Carson, R. 1963. *Silent Spring*. Houghton Mifflin Harcourt
- Carson, T. 1993. »Friedman's Theory of Corporate Social Responsibility.« *Business and Professional Ethics Journal* 12 (1): 3–32.
- Climet, F. 2018. »Ethical Versus Conventional Banking: A Case Study.« *Sustainability* 10 (7): 2152.
- Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/2772 z dne 31. julija 2023 o dopolnitvi Direktive 2013/34/EU Evropskega parlamenta in Sveta glede standardov poročanja o trajnostnosti. 2023. *Uradni list Evropske unije* SL, Serija L: 1–284.
- Direktiva (EU) 2022/2464 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Uredbe (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti. 2022. *Uradni list Evropske unije*, št. L 322: 15–80.
- European Commission. 2025. »Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council Amending Directives (EU) 2022/2464 and (EU) 2024/1760 as Regards the Rates from Which Member States Are to Apply Certain Corporate Sustainability Reporting and Due Diligence Requirements.« COM(2025) 80 final, 26. februar.
- Evropska komisija. 2018. »Financiranje trajnostnega razvoja: akcijski načrt Komisije za okolju prijaznejšo in čistejšo energijo.« 8. marec. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/IP_18_1404.
- Evropska komisija. 2019. »Evropski zeleni dogovor.« 11. december. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1&format=PDF
- Evropska komisija. 2021. »Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2013/34/EU, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Uredbe (EU) št. 537/2014 glede poročanja podjetij o trajnostnosti: predlog.« COM(2021) 189 final, 21. april.
- Friedman, M. 1970. »The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits.« *The New York Times*, 13. september. <https://www.nytimes.com/1970/09/13/archives/a-friedman-doctrine-the-social-responsibility-of-business-is-to.html>.
- Graafland, J., in T. Wells. 2021. »Ethics and the Free Market: Revisiting Adam Smith in the 21st Century.« *Business Ethics Quarterly* 31 (1): 99–123.
- Green, C. 1989. »Business Ethics in Banking.« *Journal of Business Ethics* 8 (8): 631–634.
- Kapitanović, P. 2019. »Cilj etične banke je ustvarjanje realne dodane vrednosti.« *Delo*, 19. marec. <https://svetkapitala.delo.si/finance/cilj-eticne-banke-je-ustvarjanje-realne-dodane-vrednosti/>
- MacNeil, I., in I. M. Esser. 2021. »From a Financial to an Entity Model of ESG.« *European Business Organization Law Review* 23:9–45.
- Madrahimova, F. 2013. »Evolution of the Concept and Definition of Corporate Social Responsibility.« *Global Conference on Business and Finance Proceedings* 8 (2): 113–118.
- Marshall, J., in M. Toffel. 2005. »Framing the Elusive Concept of Sustainability: A Sustainability Hierarchy.« *Environmental Science & Technology* 39 (3): 673–682.

- Meadows, D. H., D. L. Meadows, J. Randers in W. W. Behrens III. 1972. *The Limits to Growth : A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind*. Universe Books.
- Mulej, M., in A. Hrast. 2011. »Družbena odgovornost z ustvarjalnim sodelovanjem namesto neoliberalne krize.« *Teorija in praksa* 48 (jubilejna): 1288–1311.
- Neves Patrão, M. 2015. »Responsibility: Individual.« V *Encyclopedia of Global Bioethics*, uredil H. ten Have. Springer.
- Raith, D. 2022. »The Contest for Materiality: What Counts as CSR?« *Journal of Applied Accounting Research* 24 (1): 134–148.
- Sheehy, B., in F. Farneti. 2021. »Corporate Social Responsibility, Sustainability, Sustainable Development and Corporate Sustainability: What Is the Difference, and Does It Matter?« *Sustainability* 13 (11): 59–65.
- Slovenski inštitut za standardizacijo. B. l. »Napotki za družbeno odgovornost - popust pri nakupu standarda SIST ISO 26000:2010.« <https://www.sist.si/standardizacija/seznam-novih-standardov/iz-de-la-sist/napotki-za-druzbeno-odgovornost-popust-pri-nakup-u-standarda-sist-iso-260002010.html>
- Stres, A. 2020. »Poslovna etika I: uvod, značilnosti in začetki etike v poslovanju.« Predavanje pri predmetu Aplikativna etika, Fakulteta za pravo in poslovne vede, Ljubljana, 18. marec.
- Štiblar, F. 2018. *Kako do dobre banke --- ki bo prijazna do ljudi, podjetij in okolja*. GV Založba.
- Tran, Y. T. H. 2014. »CSR in Banking Sector: A Literature Review and New Research Directions.« *International Journal of Economics, Commerce and Management* 2 (11), 1–22.
- United Nations. B. l. »Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development.« <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
- Uredba (EU) 2024/1623 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2024 o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 glede zahtev za kreditno tveganje, tveganje prilagoditve kreditnega vrednotenja, operativno tveganje, tržno tveganje in izstopni prag. 2024. *Uradni list Evropske unije* SL, Serija L: 1–189.
- World Commission on Environment and Development. 1987. *Our Common Future on Environment and Development*. Oxford University Press.
- Weiner, J. 1964. »The Berle-Dodd Dialogue on the Concept of the Corporation.« *Columbia Law Review* 64 (8): 1458–1467.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1M). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 102. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2024-01-3204>.